

Likumdošana

Publicēts: 10.03.2021.

Darbība likumdošanas jomā (likumu nodošana otrreizējai caurlūkošanai[1] un likumdošanas iniciatīvas)

Otrreizējai caurlūkošanai Saeimai nodoti 36 likumi[2]:

1999.gads (3)

Valsts valodas likums. Pirmoreiz Saeimā pieņemts 1999.gada 8.jūlijā, precizētā un pilnveidotā redakcijā, ņemot vērā Valsts prezidentes iebildumus - 1999.gada 9.decembrī;

"Grozījumi likumā "Par tabakas izstrādājumu ražošanas, realizācijas, reklāmas un smēķēšanas ierobežošanu"". Pirmoreiz Saeimā pieņemts 1999.gada 23.septembrī, otrreiz caurlūkojot, 1999.gada 14.oktobrī likuma normas tika precizētas;

"Grozījumi likumā "Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām"". Pirmoreiz Saeimā pieņemts 1999.gada 21.oktobrī, otrreizējā caurlūkošana notika 1999.gada 25.novembrī, kad likums tika grozīts, ņemot vērā izteiktos iebildumus.

2000.gads (2)

"Grozījumi Prokuratūras likumā". Pirmoreiz Saeimā pieņemti 2000.gada 11.maijā, otrreiz caurlūkojot, 2000.gada 8.jūnijā, likuma normas tika precizētas.

Likums "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem". Saeimā pirmoreiz pieņemts 2000.gada 5.oktobrī, otrreiz caurlūkojot, 19.oktobrī, Saeima likumu atstāja nemainītu, neņemot vērā Valsts prezidentes iebildumus. Tomēr pēc opozīcijas vēršanās Satversmes tiesā par likuma neatbilstību valsts pārvaldes sistēmai, likums tika grozīts, faktiski, atzīstot arī Valsts prezidentes norādītos iebildumus.

2001.gads (5)

Likums "Par zvērinātiem revidentiem", kas Saeimā pirmoreiz pieņemts 2001.gada 22.martā, likuma normas tika precizētas.

Likums "Grozījumi "Farmācijas likumā", Saeimā pieņemts 2001.gada 3.maijā, atkārtoti izskatīts, normas precizētas.

Likums "Grozījumi likumā "Par dzīvojamo telpu īri", Saeimā pieņemts 2001.gada 7.jūnijā, atkārtoti izskatīts un precizēts, ņemot vērā Valsts prezidentes un pašvaldību iebildumus.

Likums "Grozījumi likumā "Par privatizācijas sertifikātiem", Saeimā pieņemts. 2001.gada 11.oktobrī, normas precizētas, neskaidrības novērstas.

Likums "Grozījumi Komerclikumā", Saeimā pieņemts 2001.gada 20.decembrī, atkārtoti caurlūkots 2002.gada 14.februārī, terminoloģijas pretrunas novērstas un sakarā ar likuma atgriešanu caurlūkošanai Komerclikums ir spēkā no 2002.gada 1.janvāra.

2002.gads (5)

Likums "Grozījumi Aizsargjoslu likumā", Saeimā pieņemts 2002.gada 17.janvārī, otrreiz caurlūkots un ierobežojumi būvniecībai kāpu joslā mikstināti 2002.gada 21.februārī.

Likums "Grozījumi likumā "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju", Saeimā pieņemts 2002.gada 17.janvārī, atkārtoti caurlūkots un labots 2002.gada 31.janvārī.

Likums "Grozījumi Alkohola aprites likumā", Saeimā pieņemts 2002.gada 25.aprīlī, atkārtoti ir caurlūkots, ņemot vērā iebildumus.

Likums "Grozījumi likumā "Par pašvaldības budžetiem", Saeimā pieņemts 2002.gada 27.jūnijā. Nodots otrreizējai caurlūkošanai un, ņemot vērā Valsts prezidentes iebildumus, atkārtoti pieņemts 2002. gada 17.oktobra Saeimas sēdē.

Likums "Grozījumi Civillikumā", Saeimā pieņemts 2002.gada 31.oktobrī. Otrreiz caurlūkots un pieņemts Saeimā 12.decembrī, ņemot vērā Valsts prezidentes iebildumus.

2003.gads (3)

Likums "Grozījumi likumā "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā", Saeimā pieņemts 2003.gada 16.aprīlī, 22.aprīlī nodots otrreizējai caurlūkošanai. Otrreiz caurlūkots un pieņemts Saeimā 12.decembrī, ņemot vērā Valsts prezidentes iebildumus.

Likums "Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un aizsardzības likums", Saeimā pieņemts 2003.gada 16.aprīlī, 22.aprīlī nodots otrreizējai caurlūkošanai. Likums ir atkārtoti izskatīts un pieņemts 2003.gada 29.maijā, daļēji ņemot vērā Valsts prezidenta iebildumus. Likums izsludināts 2003.gada 11.jūnijā.

Otrais Valsts prezidenta pilnvaru termiņš

Likums "Grozījumi Likumā par ostām". Saeimā pieņemts 2003.gada 25.septembrī, 1.oktobrī nosūtīts otrreizējai caurlūkošanai. Otrreiz caurlūkots un pieņemts Saeimā 2003.gada 23.oktobrī, ņemot vērā Valsts prezidentes iebildumus. Izsludināts 6.novembrī.

2004.gads (6)

Likums "Grozījumi likumā "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības"". Saeima pieņemts 2004.gada 18.martā. 24.martā nodots otrreizējai caurlūkošanai. Otrreiz caurlūkots un pieņemts Saeimā 2004.gada 20.maijā, ņemot vērā Valsts prezidentes iebildumus. Izsludināts 4.jūnijā.

Likums "Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu"". Saeimā pieņemts 2004.gada 19.maijā. 21.maijā nodots otrreizējai caurlūkošanai. Atkārtoti vēl nav izskatīts. Taču 2004.gada 27.maijā parlaments ir pieņēmis citus grozījumus minētajā likumā, pagarinot termiņu, kurā personas sadarbības fakti ar VDK var izmantot tiesiskajās attiecībās (amata, vēlēšanu tiesību ierobežojumi u.c.) vēl par 10 gadiem (kopā 20 g.). Taču, vienlaicīgi, ņemot vērā Valsts prezidentes motivācijas rakstā norādītos apsvērumus, Saeima likuma Pārejas noteikumu 7.punktā ir uzdevusi Ministru kabinetam līdz 2005.gada 1.jūnijam izvērtēt likumos noteikto ierobežojumu nepieciešamību un pamatotību.

Likums "Grozījumi Zvejniecības likumā". Saeimā pieņemts 2004.gada 21.jūlijā. 27.jūlijā nodots otrreizējai caurlūkošanai. Atkārtoti caurlūkots 2004.gada 30.septembrī, ņemot vērā Prezidentes iebildumus. Izsludināts 2004.gada 13.oktobrī.

Likums "Grozījumi Autopārvadājumu likumā". Saeimā pieņemts 2004.gada 28.oktobrī un 5.novembrī nodots otrreizējai caurlūkošanai. Atkārtoti caurlūkots 2004.gada 2.decembrī, ņemot vērā Prezidentes iebildumus. Izsludināts 2004.gada 15.decembrī.

Likums "Grozījumi Radio un televīzijas likumā". Saeimā pieņemts 2004.gada 4.novembrī un 12.novembrī nodots otrreizējai caurlūkošanai. Atkārtoti caurlūkots 2004.gada 16.decembrī, ņemot vērā Prezidentes iebildumus. Izsludināts 2004.gada 29.decembrī.

Likums "Grozījumi Publisko aģentūru likumā". Saeimā pieņemts 2004.gada 25.novembrī un 2.decembrī nodots otrreizējai caurlūkošanai. Atkārtoti Saeimā pieņemts 2005.gada 3.februārī. Izsludināts 2005.gada 18.februārī.

2005.gads (2)

Likums "Grozījumi Imigrācijas likumā". Saeimā pieņemts 2005.gada 28.aprīlī. 2005.gada 6.maijā nodots otrreizējai caurlūkošanai. Atkārtoti Saeimā pieņemts 2005.gada 16.jūnijā. Izsludināts 2005.gada 30.jūnijā.

Likums "Grozījumi Meža likumā". Saeimā pieņemts 2005.gada 22.decembrī. 2005.gada 29.decembrī nodots otrreizējai caurlūkošanai. Atkārtoti Saeimā pieņemts 2006.gada 16.februārī. Izsludināts 2006.gada 7.martā.

2006.gads (7)

Publisko iepirkumu likums. Saeimā pieņemts 2006.gada 2.martā. 2006.gada 10.martā nodots otrreizējai caurlūkošanai. Atkārtoti Saeimā caurlūkots 2006.gada 6.aprīlī, ņemot vērā Prezidentes iebildumus. Izsludināts 2006.gada 25.aprīlī.

Likums "Grozījumi Azartspēļu un izložu likumā". Saeimā pieņemts 2006.gada 6.aprīlī. 2006.gada 13.aprīlī nodots otrreizējai caurlūkošanai. Atkārtoti Saeimā caurlūkots un pieņemts 2006.gada 8.jūnijā, ņemot vērā Valsts prezidentes iebildumus. Izsludināts 2006.gada 20.jūnijā.

Likums "Par Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusu Latvijas Republikā". Saeimā pieņemts 2006.gada 25.maijā. 2006.gada 30.maijā nodots otrreizējai caurlūkošanai. Atkārtoti Saeimā pieņemts 2006.gada 22.jūnijā. Prezidentes iebildumi netika ņemti vērā. Likums izsludināts 2006.gada 7.jūlijā.

Likums "Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu"". Saeimā pieņemts 2006.gada 7.jūnijā. Nodots otrreizējai caurlūkošanai 2006.gada 16.jūnijā. Atkārtoti Saeimā pieņemts 2006.gada 26.oktobrī.

Likums "Grozījumi Darba likumā". Saeimā pieņemts 2006.gada 15.jūnijā. Nodots otrreizējai caurlūkošanai 2006.gada 21.jūnijā. Likums atkārtoti Saeimā izskatīts 2006.gada 21.septembrī. Likums izsludināts 2006.gada 11.oktobrī.

Likums "Grozījumi likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu"". Likums Saeimā pieņemts 2006.gada 26.oktobrī. 2006.gada 1.novembrī nodots otrreizējai caurlūkošanai. Atkārtoti Saeimā vēl nav izskatīts.

Likums "Grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli"". Saeimā pieņemts 2006.gada 2.novembrī. Atgriezts otrreizējai caurlūkošanai 2006.gada 10.novembrī. Likums atkārtoti Saeimā pieņemts 2006.gada 19.decembrī. Likums izsludināts 2006.gada 29.decembrī.

2007.gads (3)

Likums "Grozījumi Nacionālās drošības likumā" un likums "Grozījumi Valsts drošības iestāžu likumā". Saeimā pieņemti 2007.gada 1.februārī. Nodoti otrreizējai caurlūkošanai 2007.gada 9.februārī. Atkārtoti izskatot, Saeima neņēma vērā Valsts prezidentes iebildumus. 2007.gada 10.martā, pamatojoties uz Satversmes 72.pantu, Valsts prezidente apturēja minēto likumu publicēšanu uz diviem mēnešiem. Pēc tam rīkotajā parakstu vākšanas procesā likumu nodošana tautas nobalsošanai tika atbalstīta ar vairāk nekā 1/10 daļas vēlētāju parakstiem (kopumā tika savākti vairāk kā 212 tūkstoši vēlētāju parakstu). Tautas nobalsošana par minētajiem likumiem notiks šā gada 7.jūlijā.

Likums "Grozījumi Krimināllikumā". Likums Saeimā pieņemts 2007.gada 17.maijā. Atgriezts otrreizējai caurlūkošanai 2007.gada 24.maijā. Atkārtoti Saeimā vēl nav izskatīts.

Likumdošanas iniciatīvas

1. Pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 47.pantu, Valsts prezidente 2001.gada 10.aprīlī ir ierosinājusi Saeimai izdarīt grozījumus Krimināllikumā, pārskatot drošības līdzekļu piemērošanas termiņus nepilngadīgajiem, īpaši aresta piemērošanu pusaudžiem pirmstiesas un tiesas izmeklēšanas laikā.

Noziegumu attiecināšana smago noziegumu kategorijai ir atkarīgā no sankcijā paredzētā brīvības atņemšanas termiņa (līdz 5 gadiem – mazāk smags, no 5 – smags). Savukārt, tieši nozieguma pieskaitīšana smago noziegumu kategorijai ir izšķiroša, piemērojot apcietinājumu kā drošības līdzekli pirmstiesas un tiesas izmeklēšanas laikā. Ievērojot, ka Latvijā regulāri tiek pārkāpti iepriekšējās izmeklēšanas termiņi, netiek savlaicīgi nozīmēta lietu izskatīšana tiesās (īpaši apgabaltiesu noslogotības dēļ) un tiesas izmeklēšanas periods arī ievelkas neattaisnojami ilgi, piemēram, Brasas cietumā, kuru personīgi apmeklēja Valsts prezidente, bez

tiesas sprieduma atrodas aptuveni 190 – 200 nepilngadīgo, pie kam daļa no tiem - vairāk kā divus un pat trīs gadus. Šiem bērniem, kas, turklāt, ievērojot nevainīguma prezumpcijas principu, vēl nebija atzīti par vainīgiem konkrēto noziegumu izdarīšanā, netika nodrošinātas tiesības uz izglītību, fizisko un garīgo attīstību, jaunradi u.t.t. Līdz ar to, jāsecina, ka augstāk norādītā drošības līdzekļa piemērošana, kā arī Latvijas sodu sistēma ne tikai nepāraudzina nepilngadīgos, bet arī degradē tos.

Valsts prezidentes iniciatīvas rezultātā Saeima ir atbalstījusi izvērstus grozījumus gan Krimināllikumā, gan Kriminālprocesa likumā attiecībā uz nepilngadīgo krimināllietu izskatīšanas termiņiem, drošības līdzekļu piemērošanu, kā arī iespēju piemērot saisināto procesu visās krimināllietās, ko ir izdarījuši nepilngadīgie, tādejādi, nodrošinot to likumdošanas bāzi, lai ievērojami samazinātu nepilngadīgo uzturēšanos apcietinājumā līdz izmeklēšanas beigām, tiesas sprieduma pieņemšanai un izpildei. Attiecīgie likumu grozījumi Latvijas Kriminālprocesa kodeksā pieņemti 2001.gada 20.jūnijā un stājušies spēkā 2001.gada 12.jūlijā.

2. Valsts prezidente ir ierosinājusi Saeimai izdarīt grozījumus Krimināllikumā, paredzot kriminālatbildību par dzīvnieku turēšanas noteikumu pārkāpšanu, gadījumos, kad šo noteikumu tīšas pārkāpšanas rezultātā nodarīts kaitējums personas dzīvībai un veselībai. Attiecīgie grozījumi Krimināllikumā pieņemti 2002.gada 25.aprīlī, spēkā stājušies – 23.maijā.

3. Valsts prezidente ir ierosinājusi izstrādāt likumu par Latvijas valsts apbalvojumiem, atjaunojot Latvijas vēsturisko valsts apbalvojumu sistēmu. Kopumā 7. Saeima šo iniciatīvu atbalstīja, taču konkrēts likumprojekts netika izstrādāts. Pēc Valsts prezidentes un Saeimas Juridiskās komisijas iniciatīvas 2003.gada 21.janvārī tika izveidota darba grupa konkrēta likumprojekta izstrādei, kurā darbojās pārstāvji no Valsts prezidenta kancelejas, Tieslietu ministrijas, Saeimas Juridiskās komisijas un Juridiskā biroja, Ārlietu ministrijas, Latvijas Kara muzeja un Aizsardzības ministrijas, kā arī Latvijas Vēstures muzeja, Rīgas Vēstures un kuģniecības muzeja speciālisti. Darba grupa izstrādāja un iesniedza Valsts Prezidentei likumprojektu "Valsts apbalvojumu likums", kuru Prezidente kā likumdošanas iniciatīvu iesniedza Saeimai. Valsts apbalvojumu likums ir pieņemts 2004.gada 4.martā un ir izsludināts 24.martā.

4. 2002.gada 8.martā Valsts prezidente ir ierosinājusi Saeimai izdarīt grozījumus Krimināllikumā, nodalot narkotiku lietotāju un narkotiku realizētāju atbildību, kā arī izvērtēt tiesu praksi "narkotiku" lietās. Pēc šīs iniciatīvas un Augstākās tiesas sagatavotā tiesu prakses apkopojuma, tika izstrādāti grozījumi Krimināllikumā, nodalot kriminālatbildību, kas paredzēta 253. norādītā likuma pantā par narkotisko un psihotropo vielu neatļautu izgatavošanu, iegādāšanos, glabāšanu, pārvadāšanu un pārsūtīšanu realizēšanas nolūkā vai realizēšanu, no kriminālatbildības par norādītajām darbībām, ja tās izdarītas bez realizēšanas nolūka. Tādā veidā tika noteikta atšķirīga atbildību un sodu narkotiku lietotājiem un narkotiku izplatītājiem. Attiecīgie grozījumi pieņemti 2002.gada 17.oktobrī un 2002.gada 20.novembrī ir stājušies spēkā.

5. 2002.gada 19.decembrī Valsts prezidente ir ierosinājusi Saeimai izdarīt grozījumus Militārā dienesta likumā, lai novērstu pretrunu, ka virsnieka dienesta pakāpes piešķir Valsts prezidentes pēc aizsardzības ministra ieteikuma (likuma 32.p.), taču, tiesības pazemināt dienesta pakāpē saskaņā ar Karavīru militārās disciplīnas reglamentu tiek deleģētas aizsardzības ministram un Nacionālo bruņoto spēku komandierim. Prezidente arī norādījusi, ka būtu nelietderīgi un nepamatoti izmantot pazemināšanu dienesta pakāpē kā disciplinārsodu, jo pazemināšanu dienesta pakāpē karavīri uztver kā uzticības un cieņas zaudēšanu, bet disciplinārsods domāts tamdēļ, lai vainīgais, kā arī citi karavīri neizdarītu jaunus pārkāpumus. Tādēļ pakāpi varētu atņemt tikai tad, ja karavīrs notiesāts par nozieguma izdarīšanu. Parlaments ir atbalstījis Valsts prezidentes iniciatīvu.

6. 2003.gada 7.aprīlī Valsts prezidente ierosināja Saeimai izdarīt grozījumus Satversmē, izvērtējot iespēju pagarināt Satversmē noteikto termiņu, kurā Valsts Prezidentam ir tiesības apturēt likuma publicēšanu un prasīt likuma otrreizējo caurlūkošanu (71.pants). Valsts prezidentes pieredze Satversmes 71.pantā noteikto tiesību izmantošanā liecina, ka minētais Satversmē noteiktais termiņš un Saeimā pēdējā lasījumā pieņemtā likuma teksta ierobežotā pieejamība septiņu dienu laikā kopš tā pieņemšanas Saeimā nenodrošina iespēju dažādām interešu grupām, tajā skaitā sabiedriskajām nevalstiskajām organizācijām un atsevišķos gadījumos arī pašiem Saeimas deputātiem, iepazīties ar pilnu likuma tekstu, pieņemt lēmumu par savu viedokli un informēt par to Valsts Prezidentu. Turklāt ir jāatzīmē, ka minēto septiņu dienu termiņā tiek ietvertas arī brīvdienas (sestdiena un svētdiena), kā arī svētku dienas. Satversmes 71. un 72.pantos noteiktais termiņš Valsts Prezidentei sniedz visai ierobežotu iespēju uzklaut iebildumus, pieprasīt papildus informāciju, pieņemt lēmumu un sniegt Saeimai un Latvijas sabiedrībai savu motivāciju atkārtotas caurlūkošanas nepieciešamībai vai likuma publicēšanas apturēšanai. Problēmas pastiprina tas, ka pretrunīgie priekšlikumi visbiežāk tiek iesniegti, izskatot likumprojektu pēdējā lasījumā, kas būtiski paaugstina pretrunu un neskaidru interpretāciju iespējamību. Savas prezidentūras laikā Valsts prezidente nosūtījusi otrreizējai caurlūkošanai 24 likumus. Parlaments

ir atbalstījis Valsts prezidentes iniciatīvu un 2004.gada 23.septembrī Saeima pieņēma likumu "Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē", paredzot pagarināt augstāk norādīto termiņu līdz 10 dienām. Likums ir izsludināts 2004.gada 7.oktobrī.

7. Tiesībsarga (ombuda) institūcija Latvijā – 2000. – 2001.gadā tika izstrādāta koncepcija, sarīkota starptautiska konference, nodrošināts neatkarīgu ANO un EDSO pieaicinātu ekspertu izvērtējums. Ar Ziemeļu Ministru Padomes Informācijas biroja atbalstu un vietējo ekspertu palīdzību tika izstrādāts attiecīgs likumprojekts, kas tika nodots Valsts prezidentes izvērtēšanai. 2004.gada 16.jūnijā, pamatojoties uz Satversmes 47.pantu, Valsts prezidente ir ierosinājusi parlamentam pieņemt likumprojektu "Tiesībsarga biroja likums". Likumprojekts tika nodots izskatīšanai Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai un galīgajā lasījumā Saeimā pieņemts 2006.gada 6.aprīlī. Likums ir izsludināts 2006.gada 25.aprīlī.

8. 22.01.2007. Valsts prezidentes vērsās pie Saeimas, aicinot atlikušajā laikā līdz nākamajām Valsts prezidenta vēlēšanām tiesību aktu līmenī precizēt Valsts prezidenta ievēšanas kārtību.

Latvijas Republikas Satversme paredz Valsts prezidentam tādas tiesības un pienākumus, kas prasa viņa subjektīvās gribas izpaušmi, un, kurus, līdz ar to, var izpildīt tikai tā persona, kura ieņem šo amatu. Lai nodrošinātu Satversmē noteikto valsts varu līdzsvaru un Valsts prezidenta funkciju veikšanu, uzskata Valsts prezidente, Saeimai ir tiesības Valsts prezidentu ievēlēt savlaicīgi un atbilstoši iepriekš paredzamai un ar likumu apstiprinātai vēlēšanu kārtībai. Turklāt, ņemot vērā Valsts prezidenta amatam nepieciešamo kompetenci, savlaicīga apstiprināšana amatā dotu iespēju jaunievēlētajam Valsts prezidentam sagatavoties šī amata pienākumu pildīšanai un pārņemt lietas.

Līdz šim Latvijas Valsts prezidenta vēlēšanu organizēšanu un to kārtības noteikšanu Saeimas prezidijs ir risinājis saskaņā ar Saeimas Kārtības ruļļa 25. un 26.pantiem. Taču šajā likumā nav normas, kas noteiktu precīzus termiņus attiecībā uz Valsts prezidenta kandidātu izvirzīšanu un citiem ar valsts galvas vēlēšanām saistītajiem jautājumiem. Ņemot vērā to, ka minētais regulējums ir nepilnīgs, Saeimas prezidijs minēto jautājumu risina arī, pamatojoties uz Saeimas Kārtības ruļļa 23.panta pirmās daļas 4.punktu, kas pilnvaro Prezidiju saziņā ar Frakciju padomi kārtot ar Kārtības rulli un Saeimas lēmumiem nenoskaidrotus jautājumus. Līdz ar to jāsecina, ka detalizēta Latvijas Valsts prezidenta vēlēšanu kārtība šobrīd tiek noteikta ar aktu, kas nav likums un nav ārējais normatīvais akts.

Valsts prezidente uzskata, ka šāds regulējums ir nepietiekams, jo tas neatbilst Valsts prezidenta amata un vēlēšanu nozīmīgumam valstī. Prakse ar Saeimas institūcijas iekšēju lēmumu regulēt jautājumus par kārtību, kādā iesniedzamas kandidatūras Valsts prezidenta amatam un notiek balsošana, nerada vienotas Valsts prezidenta vēlēšanu tradīcijas, kā arī iespējas likumpamatoti rīkoties neparedzamās un ārkārtējās situācijās.

Valsts prezidente ierosināja likuma līmenī reglamentēt jautājumus par Valsts prezidenta vēlēšanu organizēšanas kārtību, tai skaitā jautājumus, kas attiecas uz šī amata kandidātu izvirzīšanu un iepriekšēju pārbaudi, kā arī ierobežojumus kandidēt uz Valsts prezidenta amatu.

Ņemot vērā to, ka Latvijā neeksistē tiešs normatīvs regulējums (ne Satversmē, nedz arī citos Latvijas likumos) par to, kad jānotiek Valsts prezidenta vēlēšanām, Valsts prezidente aicina Saeimu apsvērt iespēju šo jautājumu precizēt Satversmes līmenī.

Tamdēļ un lai mazinātu iespēju, ka Latvija ilgāku laiku paliek bez valsts galvas, būtu nepieciešams Satversmē noteikt, pirmkārt, ka kārtējās Valsts prezidenta vēlēšanas tiek organizētas pirms amatā esošā Valsts prezidenta pilnvaru termiņa beigām, un, otrkārt, nepieciešams noteikt, kad tieši (cik dienas iepriekš) tas būtu darāms. Tāpat ir nepieciešams noteikt, cik ātri notiek Valsts prezidenta ārkārtas vēlēšanas pēc tam, kad šis amats ir kļuvis vakants.

Ņemot vērā vairāku Eiropas Savienības dalībvalstu pieredzi, kur Valsts prezidenta zvēresta jeb svinīgā solījuma došana tiek saistīta nevis ar kādu tuvāko parlamenta sēdi, bet gan ar iepriekšējā prezidenta pilnvaru termiņa beigām, Valsts prezidente puda uzskatu, ka Satversmes 40.pantā jānosaka svinīgā solījuma došanas piesaiste nevis tuvākajai Saeimas sēdei, bet gan iepriekšējā Valsts prezidenta pilnvaru termiņa beigām, proti, paredzot, ka jaunievēlētais Valsts prezidents dod svinīgo solījumu (zvērestu)ne ātrāk kā nākošajā dienā pēc tam, kad ir beidzies iepriekšējā Prezidenta pilnvaru termiņš.

Satversmē būtu arī jāparedz konkrēts termiņš, kad jaunievēlētais Latvijas Valsts prezidents dod svinīgo solījumu gadījumos, ja ir

notikušas Valsts prezidenta ārkārtas vēlēšanas un šis amats ir bijis vakants. Tādos gadījumos jaunievelētajam Valsts prezidentam svīnīgais solījums būtu jādod pēc iespējas ātrāk pēc ievēlēšanas.

Jautājums, kuru Valsts prezidente pauda, noslēdzot savus ierosinājumus attiecībā uz Valsts prezidenta institūciju, ir saistīts ar Valsts prezidenta atlaišanu no amata.

Latvijas Republikas Satversme nekonkretizē Valsts prezidenta atlaišanas vai atstādināšanas procedūru, kā arī nenorāda tos iemeslus, kuru dēļ parlaments var rosināt Valsts prezidenta atlaišanu.

Iepazīstoties ar citu Eiropas parlamentāro valstu pamatlikumiem, jāsecina, ka vairumā gadījumu valstu konstitūcijas nosaka, ka valsts galvas atlaišanai ir nepieciešams kāds tiesisks pamatojums. Piemēram, Vācijas Federatīvajā Republikā Bundestāgs vai Bundesrāte var ierosināt konstitucionālajā tiesā apsūdzību pret Federālo prezidentu par tīšu likuma vai konstitūcijas pārkāpšanu. Itālijas Republikā parlaments ar parlamenta vairākuma balsīm var nodot Republikas prezidentu tiesai par valsts nodevību vai konstitūcijas pārkāpšanu. Grieķijas Republikā parlaments ar 2/3 balsu vairākumu var ievirzīt pret Republikas prezidentu apsūdzību valsts nodevībā un tīšā konstitūcijas pārkāpšanā, atstādināt viņu no amata pienākumu pildīšanas un nodot tiesai. Ja tiesa attaisno Prezidentu, viņš atsāk pildīt savus pienākumus.

Valsts prezidente uzskata, ka Satversmē būtu jānorāda tie iemesli, kuru dēļ Saeimas locekļi var ierosināt Valsts prezidenta atlaišanu un jādod iespēja izvērtēt šo iemeslu pamatotību tiesiskā ceļā.

9. 2007. gada 4.aprīlī Valsts prezidente vērsās pie Ministru prezidenta ar lūgumu izstrādāt attiecīgus grozījumus vairākos likumos, kas saistīti ar Tiesībsarga institūcijas darbību, uzskatot, ka, pirmkārt, būtu nepieciešams nākotnē paplašināt to personu loku, kas varētu kļūt par cienjamiem pretendentiem uz šo visā demokrātiskā pasaulē ļoti nozīmīgo amatu un neradītu šaubas par iespēju pārlieku viegli atlaist Tiesībsarga amatā ieceltu personu gadījumos, ja tā savā darbībā ir bijusi pietiekami kritiska attiecībā uz likumdevēja un izpildvaras darbu un nav pakļāvusies politiskām manipulācijām.

Valsts prezidente ierosināja pārskatīt Tiesībsarga likuma 10.panta otrajā daļā Saeimas izmainīto Tiesībsarga atlaišanas kārtību, padarot to stingrāku, un papildināt Kriminālprocesa likuma 120.pantu ar jaunu daļu, kas nostiprina Tiesībsarga likumā paredzēto Tiesībsarga kriminālprocesa imunitāti, kā arī paredzēt Tiesībsargam papildus garantijas (līdzīgas tiesnešiem), lai arī strādājošus tiesnešus motivētu ieņemt Tiesībsarga amatu.

Valsts Prezidente pauda viedokli, ka ir jāturpina citu ar Tiesībsarga darbības nodrošināšanu saistīto likumu pilnveidošana, kas palīdzētu nostiprināt Tiesībsarga institūcijas statusu un padarītu tās darbību efektīvāku. Proti, Saeimas Kārtības rullī jāparedz Tiesībsarga tiesības iepazīstināt Saeimu ar savu ikgadējo ziņojumu, uzstājoties Saeimas plenārsēdē, kā arī tiesības piedalīties valsts budžeta apspriešanā, lai aizstāvētu Tiesībsarga biroja finansējuma pieprasījumu. Būtu jāveic arī papildinājumi Ministru kabineta iekārtas likuma 17.pantā, paredzot Tiesībsargam tiesības piedalīties Ministru kabineta sēdēs ar padomdevēja tiesībām, kā arī Administratīvo pārkāpumu kodeksā, paredzot administratīvo atbildību par pieprasītās informācijas nesniegšanu Tiesībsargam un par Tiesībsarga likuma 23. panta ceturtajā daļā minēto iesniegumu, sūdzību vai priekšlikumu savlaicīgu neiesniegšanu Tiesībsarga birojam vai to satura pārbaudīšanu un izpaušanu (23.panta piektā daļa).

Lai efektīvi īstenotu Tiesībsarga likumā paredzētās Tiesībsarga pārbaudes tiesības, likumā „Par valsts noslēpumu” jāparedz Tiesībsarga tiesības izmantot valsts noslēpumu, papildinot likuma 12.panta trešo daļu.

Valsts prezidente atkārtoti pauda arī savu pārliecību par to, ka Tiesībsarga institūcija auoritātes paagstināšanai, Tiesībsarga statuss ir jānostiprina Satversmē līdzīgi kā to jau ir izdarījušas lielākā daļa Eiropas valsti, tai skaitā mūsu tuvākie kaimiņi – Lietuva un Igaunija.

Reaģējot uz Valsts prezidentes ierosinājumiem, Ministru prezidents izveidoja darba grupu, kura šobrīd strādā pie attiecīgās likumprojekta paketes izstrādes.

Papildinformācija par likumdošanas iniciatīvām:

Pēc Valsts prezidentes iniciatīvas tika ierosināta diskusija par nepieciešamību veikt grozījumus normatīvajos aktos, lai paredzētu tautas nobalsošanu par iestāšanos Eiropas Savienībā. Šīs diskusijas dalībnieku priekšlikumi kopā ar Prezidentes ierosinājumu valdībai izveidot īpašu darba grupu grozījumu izstrādāšanai tika iesniegti Ministru prezidentam. Ar Ministru prezidenta rīkojumu tika izveidota darba grupa, kura izstrādāja attiecīgu likumprojektu. 2003. gada 8.maijā Saeima ir pieņēmusi grozījumus Latvijas Republikas Satversmē, saskaņā ar kuriem 2003.gada 20.septembrī notika tautas nobalsošana par iestāšanos ES.

Pēc Valsts prezidentes iniciatīvas tika ierosināta diskusija par nepieciešamību veikt grozījumu vēlēšanu norisi reglamentējošos likumos, izslēdzot Saeimas vēlēšanu un Pilsētas domes, novada domes un pagasta padomes vēlēšanu likumos ietvertu prasību deputātu kandidātiem (kuri nav beiguši latviešu mācībvalodas skolu vai divplūsmu skolu latviešu plūsmā) apliecināt savas valsts valodas zināšanas augstākajā (trešajā) līmenī. Parlaments ir veicis attiecīgos grozījumus.

Sandra Kukule
Valsts prezidentes padomniece
likumdošanas jautājumos

---

[1] Likumu otrreizējās caurlūkošanas iespējas izvērtēšana šajā prezidentūrā notiek atklātā un demokrātiskā procesā, sasaucot attiecīgu sēdi un pieaicinot gan attiecīgā likuma aizstāvjus, gan pretiniekus, interešu grupas un sabiedriskās organizācijas, kurām ir kāda saistība ar konkrētajā likumā noteikto tiesisko regulējumu, kā arī ekspertus un atbildīgo institūciju pārstāvjus. Par šī procesa organizēšanu ir atbildīgs Valsts prezidenta padomnieks likumdošanas jautājumos, kas nepieciešamības gadījumā pieaicina arī citus attiecīgo jomu Valsts prezidenta padomniekus. Sēdē visām pusēm tiek dota iespēja izteikties. Pēc tam par izskanējušo argumentāciju un sēdes norises kopsavilkumu tiek informēta Valsts prezidente, kura pieņem galīgo lēmumu.

[2]Augstāk pieminētie parlamentam atgrieztie likumi neatspoguļo visu Valsts prezidentes darbību šajā jomā, jo vairākkārtīgi, izvērtējot ierosinājumus par kāda likuma atgriešanu otrreizējai caurlūkošanai, ir pieņemts lēmums likumu neatgriezt šī procesa nepietiekamas motivācijas dēļ, vai izmantot citus situācijas uzlabošanas līdzekļus, piemēram, ierosinot tiesisko regulējumu precizēt ar Ministru kabineta noteikumu palīdzību. Dažkārt, izvērtējot likuma otrreizējās caurlūkošanas nepieciešamību, bija jāņem vērā, ka likums bez apstrīdētajām normām satur citus steidzami nepieciešamus risinājumus, kuru dēļ svarīgāk ir likumu izsludināt, bet strīdīgās tiesību normas pārskatīt, likumu atkārtoti "atverot" un izskatot parastajā likumdošanas kārtībā. Šādos gadījumos Valsts prezidenta kanceleja ir vērsusies ar attiecīgajiem lūgumiem un pieprasījumiem gan valdībā, gan attiecīgajā ministrijā, gan pie Saeimas atbildīgajām komisijām.

Pēdējie labojumi: 29.05.2007.

<https://www.president.lv/lv/likumdosana>